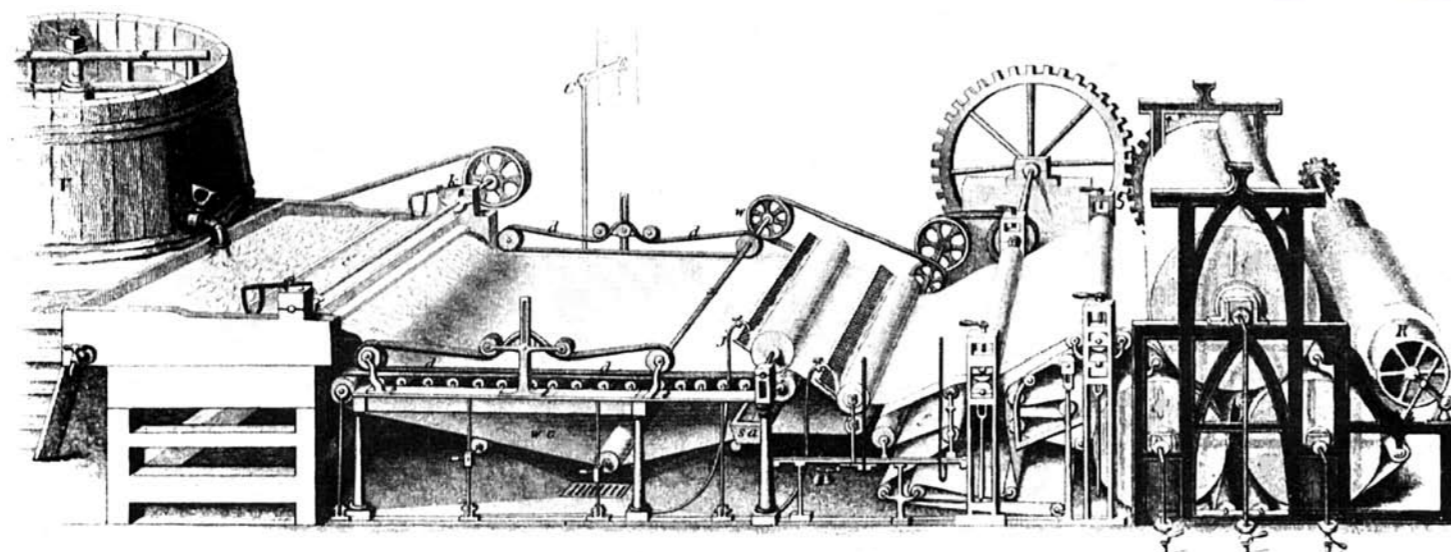

DZIEJE PAPIERU I PAPIERNICTWA

**Wystawa ze zbiorów
Muzeum Papiernictwa
w Dusznikach Zdroju**

Rys. maszyny papierniczej z 1866 r.

W części dotyczącej historii papiernictwa w okresie przemysłowym, wystawa przedstawia dzieje maszynowej produkcji papieru: wynalezienie i rozwój konstrukcji maszyn papierniczych oraz zastosowanie w papiernictwie nowych, szeroko dostępnych surowców. Masowe wykorzystanie maszyn papierniczych pozwoliło w XIX w. na wzrost możliwości produkcyjnych papiernictwa, jednak rozwój branży ograniczał niedobór surowców. Wcześniej papier wytwarzano z włókien pozyskiwanych ze szmat lnianych i konopnych, których podaż była ograniczona. Już z 1800 r. pochodzą pierwsze patenty dotyczące wykorzystania w produkcji papieru słomy. W 1844 r. po raz pierwszy powstał papier z drewna, rozdrobnionego wcześniej sposobem mechanicznym na ścier. W 1853 r. opracowano technologię przetwarzania drewna metodą chemiczną na masę celulozową, która z czasem, obok włókien szmacianych, stała się najwyżej cenionym surowcem papierniczym. W XX w. duże znaczenie dla papiernictwa zyskała makulatura; jako surowiec papierniczy stosowano ją od wielu stuleci, jednak wcześniej produkcja była ciągle stosunkowo niewielka, zatem większość papieru zużywano doszczętnie lub przeznaczano do długoletniego przechowywania. Wzrost produkcji (z 5 mln ton na pocz. XX w. 300 mln ton sto lat później) sprawił, że powstawały znaczne ilości zużytego papieru, przydatnego do przetworzenia na nowy papier. Na wystawie zaprezentowano portrety wynalazców maszyn, szkice pierwszych papiernic oraz rysunki i fotografie urządzeń do roztwarzania drewna na ścier i celulozę.

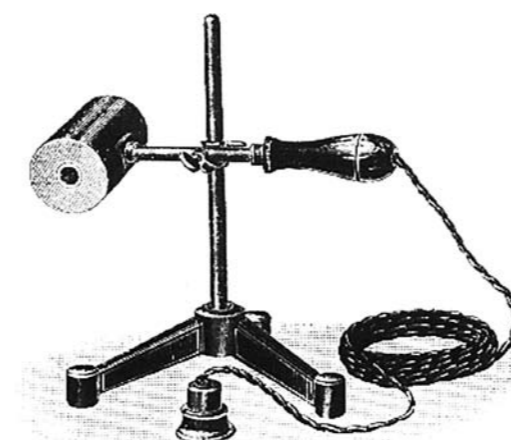

Znak wodny wielotonowy na papierze maszynowym z Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych - widok PWPW S.A.

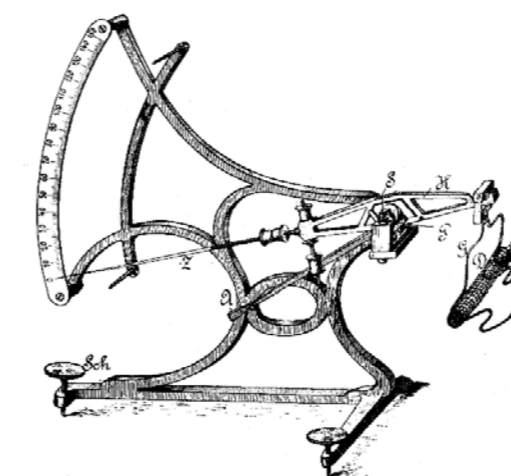

Papiernia w Jeziornie

Kolejnym zagadnieniem podejmowanym przez wystawę są dzieje przemysłu papierniczego na ziemiach polskich w XIX i XX w.: powstawanie pierwszych fabryk wykorzystujących maszynową produkcję, rozwój polskiego papiernictwa w okresie międzywojennym, zniszczenia w przemyśle papierniczym podczas 2 wojny światowej oraz odbudowa i rozbudowa branży po wojnie. Ponadto przedstawiona została pozycja współczesnego polskiego papiernictwa w świecie. Oprócz rysunków i fotografii fabryk papieru i celulozy z ziemi polskich, na planszach pokazane są mapy przedstawiające rozmieszczenie fabryk papieru oraz diagramy ilustrujące wielkość produkcji i zużycia papieru w Polsce w różnych okresach. Godne uwagi są tu oryginalne katalogi papierów i wyrobów papierowych.

Piecyk laboratoryjny do spalania próbek papieru

Waga do ważenia popiołu ze spalonych próbek

International Paper Kwidzyn S.A., widok ogólny zakładów

International Paper Kwidzyn S.A., hala maszyn papierniczych

Z tematyką papiernictwa w okresie produkcji przemysłowej ściśle związane są zagadnienia dotyczące badania właściwości papieru. Wzrost produkcji w 2 połowie XIX w. spowodował zagrożenie pogorszenia jakości papieru. Ratunkiem przed tym było wprowadzenie urzędowych norm określających poszczególne właściwości, w wyniku czego koniecznością stało się wykorzystywanie aparatury pomiarowej. Wraz ze wzrostem wymagań w stosunku do producentów papieru, jak też rozwojem techniki, urządzenia stawały się coraz bardziej precyzyjne. Na wystawie można obejrzeć rysunki aparatów metrologicznych z końca XIX w. oraz XX-to wieczne oryginalne urządzenia do badania gramatury (masy 1 m² papieru), grubości oraz odporności na działania mechaniczne papieru.

Muzeum Papiernictwa prowadzi pokazową produkcję papieru czerpanego

W ofercie Muzeum znajdują się papiery czerpane oraz galeria papiernicza o szerokiej gamie wzorów

Uczestnicząc w lekcjach muzealnych można samodzielnie zaczerpnąć arkusze papieru wraz z wykonanym przez siebie znakiem wodnym

Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju
ul. Kłodzka 42, 57-340 Duszniki Zdrój
tel. 074 8669248, tel./fax. 074 8669020
www.muzpap.pl, e-mail: biuro@muzpap.pl

Młyn papierniczy z 1605 r. w Dusznikach Zdroju – obecnie siedziba Muzeum Papiernictwa

Szerokie zastosowanie papieru, jego właściwości i względnie niska cena, wywarły doniosły wpływ na rozwój kultury. Kulturotwórcze znaczenie papieru, podstawowego dziś nośnika przekazów plastycznych i tekstowych, podkreślają słowa poety Wacława Potockiego (1621 - 1696), a nasza ekspozycja zatytułowana „Dzieje papieru i papiernictwa”, jest ich potwierdzeniem:

*Próżna ufność w marmurze,
próżna i w żelazie.
to trwa do skonu świata,
co na papier wlezie.*

W części ekspozycji dotyczącej historii rękodzielniczej produkcji papieru zaprezentowano najistotniejsze wątki ilustrujące powstanie papiernictwa w Chinach oraz jego rozwój w krajach Azji i Europy, zakończony pod koniec XVIII w. skonstruowaniem maszyny papierniczej.

Wystawę otwierają materiały pisarskie poprzedzające wynalazek papieru. Wśród prezentowanych materiałów dominują tzw. miękkie, mniej trwałe obiekty, wykonane współcześnie, gdyż zabytki tego rodzaju materiałów należą do unikalnych. Warto zwrócić uwagę na papirus, dziś rzadko spotykaną roślinę, z której Egipcjanie sporządzali materiał pisarski o tej samej nazwie. Bardzo interesującym eksponatem jest rękopis tamilski spisany w Indiach na liściach bambusowych oraz tapa, materiał zbliżony do papieru, wytwarzany dziś jeszcze na Wyspach Tonga z krzewów morwowatych.

Współczesne malowidło na papirusie

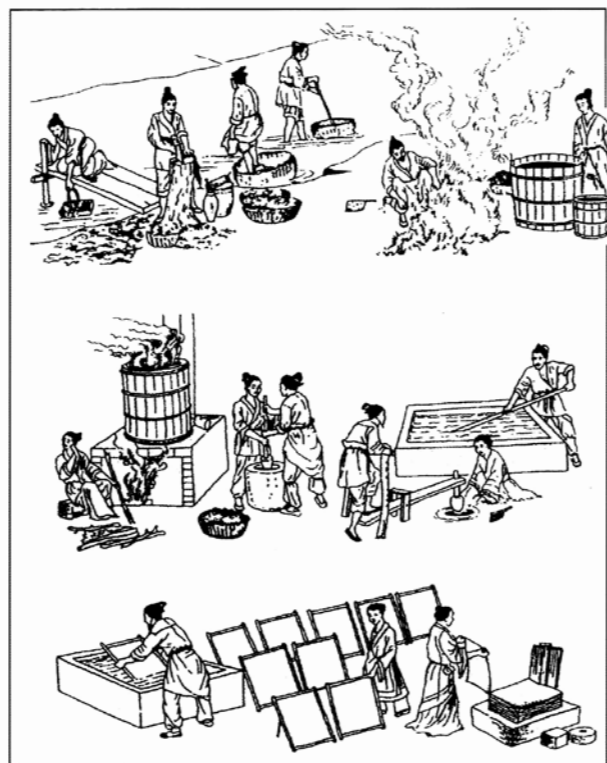

Tapa, Wyspy Tonga, ok. 1960 r.

W drugim bloku tematycznym zilustrowano początki papiernictwa w Chinach (105 r. n.e.) i jego rozwój w krajach Azji. Wyróżniają się tu efektowne okazy współczesnych papierów ręcznie czerpanych, pochodzące z różnych zakątków kontynentu azjatyckiego.

蔡倫
Caj Lun (Tsai Lun) wynalazca papieru

Wyrób papieru w Chinach

Kolejną część ekspozycji przedstawia europejską, rękodzielniczą produkcję papieru oraz istotne, charakterystyczne dla niej przemiany techniczne. Jedną z tych przemian było zastosowanie specjalnej papierniczej formy czerpalnej z metalowym sitem, które umożliwiało znakowanie papierów filigranem. Na wystawie można zobaczyć profesjonalną formę służącą do ręcznego wytwarzania papierów (czerpania papierów), jak również przykłady zabytkowych papierów ręcznie czerpanych z filigranami konturowymi, używanymi w różnych regionach Europy od XVI - XIX w. Szczególną uwagę zwracają współczesne papiery welinowe z cieniowanymi znakami wodnymi, wytworzone w papierniach włoskich: C. P. Miliani w Fabriano i E. Magnani w Pescii.

Model stępy młotowej

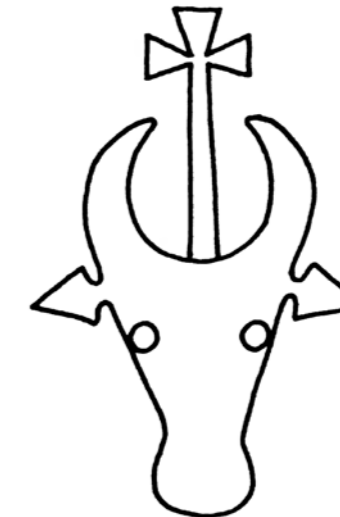

Wczesne filigrany papierni w Fabriano wg J. Marchlewskiej

Następny wątek tematyczny wystawy, rękodzielniczy wyrób papieru w Polsce, przedstawiono w zarysie, ograniczając się do najistotniejszych jego etapów historycznych. W tej części ekspozycji pokazano zarówno kopie XVI w. papierów z filigranami pierwszych polskich młynów papierniczych w Prądniku Czerwonym, Mogile i Balicach, jak i oryginalne, XVIII- i XIX w. arkusze z filigranami papierni położonych w różnych regionach kraju. Zaprezentowano tu także ciekawe eksponaty związane z historią papierni w Dusznikach Zdroju, której początki sięgają XVI stulecia. Zachowane zabudowania dusznickiego młyna papierniczego pochodzą z XVII w. i od 1968 r. mieści się w nich Muzeum Papiernictwa.

Filigran – godło Klasztoru św. Ducha Prądnik Czerwony, 1503

Filigran – głowa wołu

Filigran – papiernia dusznicka, ok. 1591 r.

Filigran – papiernia kwidzyńska, 1745 r.

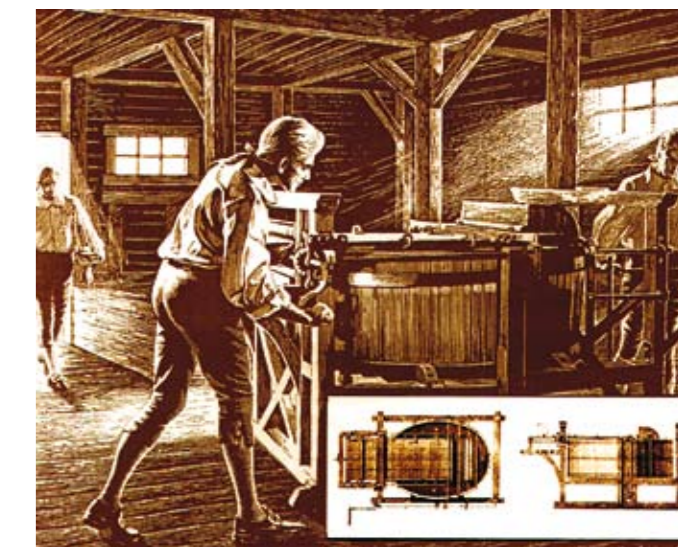
Papier u progu XXI w. jest jednym z najpowszechniej używanych produktów. Wytwarza się go od 19 stulecia, jednak tak wielkie jego upowszechnienie mogło nastąpić dzięki wynalazkowi, jaki dokonał się ponad 2 wieki temu: w roku 1798 Francuz Louis Nicolas Robert (1761-1828) skonstruował pierwszą w świecie maszynę produkującą papier.

Znak wodny na papierze maszynowym z Zakrzowa (okres międzywojenny)

Louis Nicolas Robert (1761-1828), wynalazca maszyny papierniczej

Produkcja papieru na maszynie Roberta

Organizatorzy wystawy:
Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju
International Paper Kwidzyn S.A.

Opracowanie merytoryczne:
Teresa Windyka i Maciej Szymczyk
- Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju
Barbara Zagórska
- Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach

Współpraca ze strony International Paper Kwidzyn S.A.
Hubert Jarmułowicz

Opracowanie graficzne:
Bożena Lambach-Jarmułowicz

Zdjęcia:
Bożena Lambach-Jarmułowicz, Roman Sołdek,
Tomasz Szarski, Artur Tkaczyk, Dorota Zielińska

Wystawa prezentowana w 2000 r. w Muzeum w Kwidzynie oddz. Muzeum Zamkowego w Malborku wyróżniona w Konkursie Ministerstwa Kultury Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2000

Realizacja wystawy dofinansowana przez Ministerstwo Kultury w ramach Programu Operacyjnego „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury”.

Na okładce wyrób papieru wg grafiki E. Porzeliusa, 1689 r.